

19. YÜZYILDA LEFKOŞA, LİMASOL VE BAF KALELERİNDE OSMANLI ASKERİ GÜCÜ

Ottoman Military Power in Nicosia, Limassol and Baf Castles in 19th Century

Adem KARA*

Özet: Venediklilerin Osmanlılara karşı ikiyeüzlü bir politika takip etmesi, korsanlarla beraber hareket etmesi ve Kıbrıs'ın Akdeniz'de Osmanlıları tehdit eden bir korsan üssü haline gelmesi, Osmanlıların Kıbrıs'ı ele geçirmesi için kıskırtmıştır. Osmanlılar adada egemenlik kurduktan, adadaki yaşamı hem genel Osmanlı sistemine hem de adadaki yapıya göre düzenlemiştir. Bir yandan idari yapıyı oluştururken bir yandan da Anadolu'dan Kıbrıs'a Türkler yerleştirilmiştir. Osmanlı Devleti kendisi için mühim olan Kıbrıs Adasının savunulmasına da gerekli ihtimamı göstermiştir. Şehir ile bir bütünlük içinde olan kaleler askerî, idari ve adli birçok görevler yüklenmişti. Şehrin güvenliğinin sağlanması, çeşitli tehlikelerden korunmasında kale önemli rol oynuyordu. Bu çalışmamızda 19. yüzyılda Kıbrıs adasında yer alan Lefkoşa, Limasol ve Baf kalelerinde bulunan askeri nüfuzu ele alınacaktır. Ayrıca kalelerin durumu ve gerekli onarımlarına dair yapılan yazışmalar ifade edilecektir. Neticede devletin Kıbrıs adasının korunması için aldığı tedbirler yanında buralarda var olan askeri gücü ortaya konulmuş olacaktır.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Devleti, Kıbrıs, Lefkoşa, Kale, Limasol

Abstract: That the hypocritical policy Venice pursued and their collaboration with pirates, which turned Cyprus to be a pirate base became a threat to Ottomans in Mediterranean, provoked Ottomans to occupy the land. Having settled their sovereignty on the island, Ottomans designated the island life accordingly both with their general system and the island's own life. While structuring administrative system, they had settled on the island. Ottoman State was precise about the defense of Cyprus, which was apparently important to it. The castles that were integrated with the city hold a lot of military, administrative and juridical responsibilities. The castle played an important role on the defense of the city. In this study, the military influence of Nicosia, Limassol and Paphos castles in Cyprus in XIX. Century is discussed. In addition, the correspondence is included related to the restoration and the situation of the castles. In conclusion, as well as the precautions taken by the state to protect the Cyprus island, the military power existed in the region is presented here.

Key words: Ottoman State, Cyprus, Nicosia, castle, Limassol

* Doç. Dr., ademkara19@gmail.com

Giriş

Adada Türk nüfusu 1572'den 18. yüzyıl ortalarına kadar devam eden göç hareketleriyle devamlı ve kontrollü bir şekilde artmıştır. Evliya Çelebi'nin "yüz elli bin kefare var." (Harid Fedai, 1997:3) dediği ve çevresi 700 mil olup, Silifke yakınındaki ak limandır şeklinde ifade ettiği adada (Birsal ve Akbal, 1997:9) Osmanlı Devleti adına ekonomik değer yaratılmak istenmesi ve Türkleşmenin sağlanması adına yerleşmek isteyenlere müsaade edilmiştir. (Oberling,1982:3) Kıbrıs Osmanlı Devletinin adayı 1571'de ele geçirmesinden önce Akdeniz'de önemli bir mevki olup, stratejik açıdan elde bulundurulması gereken bir coğrafyadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Kıbrıs Adası'na olan ilgisi, Rodos, Girit ve Mısır'ı alıktan sonra başlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu Akdeniz'de bu kadar genişlerken Kıbrıs, Osmanlı toprakları arasında kalmış ve stratejik açıdan önemli olan bu adada üslenen korsanların Osmanlı donanmasına ve hacca giden yolcu gemilerine saldırması, adayı yöneten Venediklilerin Osmanlılara düşmanca tutum sergilemesi ve Ortodoks Kıbrıslıların Osmanlılardan yardım istemesi de Osmanlıları Kıbrıs'a yönelmiştir. (Gazioğlu, 1994:10-11) Venedikliler döneminde Osmanlılar Kıbrıs'a düzenli akınlar düzenlemeye başlamış ve Venedik'in adayı ilhak ettiği 1489'da da Osmanlı Donanması Karpaz'a saldırmış, birçok savaş ganimeti ve esir almıştır. Yavuz Sultan Selim'in 1517'de Mısır'ı almasının ardından Kıbrıs, Osmanlı İmparatorluğu için tekrar gündeme gelmiş ve Venediklilerin Memluklulara Kıbrıs için ödediği 8000 dukalık verginin Osmanlılara ödenmesine karar verilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Venediklilerle yapılan bir antlaşma ile İstanbul'da bulunan Venediklilere yeni haklar verilmesi karşılığında Kıbrıs'tan alınan vergi 10.000 dukaya çıkarılmıştır. Ancak Venedikliler Kıbrıs'ı kaybetme korkusuyla Osmanlılara karşı cephe almışlardır.1521'de Rodos'un Osmanlılar tarafından alınmasından sonra Venedikliler, Kıbrıs'ı kaybetme korkusuyla Mağusa ve Lefkoşa kalelerinde tahkimat yapmış ve halka yönelik baskılarını sürdürmüşlerdir. Ancak Venediklilerin, Mağusa, Lefkoşa ve Girne'yi tahkim edip diğer şehirleri ihmal etmiş olması bunları Osmanlılar için kolay av haline getirmiş ve Osmanlılar Kıbrıs'a ikinci saldırıyı, 1539'da Limasol'a yapmış ve şehri tahrip etmiştir. (Gazioğlu, a. g. e.:2-15.) Venediklilerin Osmanlılara karşı ikiyüzlü bir politika takip etmesi, korsanlarla beraber hareket etmesi ve Kıbrıs'ın Akdeniz'de Osmanlıları tehdit eden bir korsan üssü haline gelmesi, Osmanlıların Kıbrıs'ı ele geçirmesi için kızdırmıştır. II. Selim'in şehzadeliği döneminde ona Mısır'dan gönderilen hediyelere korsanların el koyması, 1563'te Mısır Hazine defterdarının bindiği geminin korsanlarca yağmalanması ve daha birçok yağma, taciz ve saldırı ve adada bulunan *Hala Sultan Türbesi*'nin güvenliğinin tehdit altında olması üzerine Osmanlılar sefer düzenlemeye karar vermiştir. Sefer sırasında kan dökülmemesi için Venedik'e elçi gönderilmiş ancak elçi tutuklanınca Osmanlılar da kendi topraklarında bulunan Venedikli konsolos ve maiyetini ve Venedikli tüccarları tutuklamıştır. (Gazioğlu, a. g. e:19-32.) 11 Şubat 1570 yılında Venedik'e gönderilen Divan-ı Hümayun çavuşlarından Kubad Çavuş, götürmüş olduğu notayı 18 Mart 1570'te Venedik Senatosuna sunmuştur. Senato savaşın kaçınılmaz olduğu vurgusuna rağmen notayı ret etmiştir. (BOA, 2000:15) Lala Mustafa Paşa'nın komutası

altında atlı ve yaya 60.000 kişiden oluşan Osmanlı Ordusu, karşılarında bir ordu ile savaşmadan 2 Temmuz 1570'te Limasol'a çıkmıştır.3 Temmuz'da Tuzla'nın alınmasından sonra Osmanlı Ordusu Lefkoşa'yı kuşatmak üzere harekete geçmiş ve 9 Eylül 1570'te de Lefkoşa'yı almıştır. Osmanlı Ordusu'nun seferlerinde ada halkının desteği önemli yarar sağlamış ve Lala Mustafa Paşa'nın tek bir ateş açmadan Girne'yi ele geçirmesinde yardımcı olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu da bu yardımı, daha sonra ada halkını bir ölçüde özerk bırakacak kararlar alarak ödüllendirmiştir. Girne'den sonra diğer şehirleri ele geçirmek için harekete geçen Osmanlı Ordusu, Mağusa'da direnişle karşılaşmış, Eylül 1570'te başlayan direniş, 4 Ağustos 1571'de Mağusa kale komutanı *Bragadino*'nun 5 maddelik bir antlaşmayla kaleyi teslim etmesiyle sona ermiştir. (Gazioğlu, age:35–83) Mağusa'nın düşmesi aynı zamanda Osmanlıların yani Türklerin Kıbrıs'taki egemenliğinin başlangıcı olmuştur. Osmanlılar adada egemenlik kurduktan, adadaki yaşamı hem genel Osmanlı sistemine hem de adadaki yapıya göre düzenlemiştir. Bir yandan idari yapıyı oluştururken bir yandan da Anadolu'dan Kıbrıs'a Türkler yerleştirilmiştir. Osmanlı'nın adaya egemen olmasından sonra çeşitli nedenlerden dolayı en az 76 köy veya çiftlik ile şehir merkezlerinde birçok yerleşim yeri boşalmıştır. Adaya Türk nüfusu olarak önce Osmanlı Ordusu'nun mensupları aileleri ile birlikte yerleşmiş ve toprak sahibi olmuştur. Ardından boş kalan yerlere özellikle Anadolu'dan Türkler getirilmiştir.1572 yılından itibaren başlayan Osmanlı iskân politikası 1689'da sona ermiştir. Genelde İç Anadolu'dan önce istekliler sonra da afete uğrayanlar getirilmiştir. Örneğin Konya'ya bağlı Akşehir sancağında çıkan yangın felaketi sonucu 130 hane yanmış ve evsiz ve işsiz kalan insanlar Kıbrıs'a yerleştirilmiştir. Belgelere göre Aksaray, Beyşehir, Seydişehir, Anduğı (Niğde-Altunhisar), Develi hisar, Ürgüp, Koçhisar, Niğde, Bor, Ilgın, İshaklı ve Akşehir'den toplam 1689 aile 1572'de Kıbrıs'a gönderilmiştir. (BOA, 2000:18)

Tarihin en eski devirlerinden itibaren insan kendini, ailesini ve yiyeceğini korumak amacı ile yaşadığı yerin etrafını duvarlarla çevirmek ihtiyacını hissetmiştir. Bu amaçla, en eski yerleşim yerlerinden biri olan Mezopotamya'da Dicle ve Fırat kıyılarında, köşelerinde çıkıntı halinde yarım yuvarlak kuleleri olan, 3-4 m. yüksekliğinde kerpiç duvarlardan ibaret basit kaleler yapıldığı görülmektedir. (Eyice, 1974:141) Türkleşen Anadolu ve sonraları Osmanlı yayılışı ile Türk hâkimiyetine giren yerlerde pek çok yeni kale inşa edildiği gibi, stratejik bakımdan önemli olan yerlerdeki bazı eski kaleler de onarılarak veya yeni parçalar eklenerek, hatta birçok durumda tamamıyla yeniden inşa edilerek birer Türk kalesi haline getirilmiştir. (Faroghi, tarihsiz:92) Uzun yıllar şehir ile bir bütünlük içinde olan kaleler askerî, idari ve adli birçok görevler yüklenmişti. Şehrin güvenliğinin sağlanması, çeşitli tehlikelerden korunmasında kale önemli rol oynuyordu. Tahrir defterleri ve diğer malî kayıtlar gibi resmi belgeler, devlete ait para ve eşyalar, ayrıca vakıfların ve tüccarların kıymetli malları en güvenilir yer olması sebebiyle kalelerde saklanmaktaydı. (Batmaz, 1996:8) Osmanlı Devleti kendisi için mühim olan Kıbrıs Adasının savunulmasına da gerekli ihtimamı göstermiştir. Kıbrıs'ta bulunan askerlere toprak vererek özendirmeye çalışan devlet, bu

vesile ile bölgenin savunulması için gerekli kuvveti iskân etmek için hal çareleri düşünmüştür. Kıbrıs'ın asayiş ve inzibatını temin etmek ne kadar mühimse müdafaa ve muhafazasını temin etmek mühim ve elzemdir. Bunun için Kıbrıs'ın fethini müteakip Lala Mustafa Paşa, Kıbrıs'ta mükemmel bir askeri teşkilat kurarak, adanın merkezi olan Lefkoşa da dâhil olmak üzere 1.000 yeniçeri, 1 yeniçeri ağası ve kethüdası, 4 ağa, 28 çorbacıdan oluşan askeri bir kadro kurmuştur. Kıbrıs'ta bulunan kalelerde Hisar erleri bulunmakla birlikte, kaleler ve buralarda bulunan asker miktarı şu şekildedir. Lefkoşa kalesinde 299 müstahfazan, 225 azap, 28 topçu ve 27 cebeci bulunmaktadır. Magosa kalesinde 350 müstahfazan, 250 azap, 140 topçu ve 39 cebeci; Baf kalesinde 80 müstahfazan, 100 azap, 20 topçu; Limasol kalesinde 50 müstahfazan, 50 azap, 10 topçu; Girne kalesinde 80 müstahfazan, 87 azap ve 20 topçu bulunmaktadır. Kıbrıs Adası genelinde Lefkoşa kalesinde toplam 639 nefer, Magosa kalesinde 770, Baf kalesinde 200, Limasol kalesinde 110 ve Girne kalesinde de 187 nefer bulunmaktadır. (Alasya, 1988:85-90) Bu çalışmamızda Kıbrıs'ın Lefkoşa, Limasol ve Baf kalelerinde bulunan askeri nüfuzu ele alınacaktır. Ayrıca kalelerin durumu ve gerekli onarımlarına dair yapılan yazışmalar ifade edilecektir. 1848 yılında gönderilmiş olan belgede Tophâne-i Âmire İhtiyat Alayı miralaylarından Ahmed Bey tarafından yapılan sayımların sonuçlarına göre, Kıbrıs'ın Lefkoşa, Magosa, Tuzla, Leymason, Baf ve Girne Kaleleri ile ambarlarında mevcut olan top, tüfek, cephan ve sair alet ve edevatın cins ve miktarlarının belirlenmesi istenmiştir. ¹ Devlet, bu tespitler yapılırken bir yandan da kalelerin durumlarının belirlenerek lazım gelen tamiratları konusunda rapor hazırlanmasını istemiştir. Tophâne-i Âmire İhtiyat Alayı Miralaylarından Ahmed Bey nezâretiyle ve cezîre-i merkûme Muhassılı Âdil Paşa hazretlerinin ma'rifetleriyle gerçekleştirilen bu keşiflerde deftere kaydedilmiştir².

1-Lefkoşa Kalesi

Lefkoşa Kıbrıs'ın en önemli limanlarından olup kalesinin korunması da bir o kadar mühimdir. Osmanlı donanması Limasol'a 1 Temmuz 1570'te yaptığı kısmi çıkarma sonrası Larnaka üzerine gidilmiş fakat 9 Eylül 1570'te Lefkoşa'nın zapt edilmesi ile Girne, Baf ve Larnaka'nın teslimi gerçekleşmiştir. 1848 yılında yapılan sayım sonrası Lefkoşa Kalesi'nde mevcut olan top, tüfek, cephan ve sair alet ve edevatın cins ve miktarları şu şekildedir³.

¹ Kıbrıs Şerhiye Sicili (KŞS) (1057-1265), Defter No: 1-B, Sayfa No: 22, Hüküm No: 17, Tarih.1265.

² KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 1, Hüküm No: 1, Tarih.1265 (1848-49).

³ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 1, Hüküm No: 2, Tarih.1265 (1848-49).

Tunç Top-ı Balyemez		
<i>kita'ât</i>	<i>çap</i>	<i>kıyye</i>
3	0	150
1	0,5	
19	1	
1	3	
5	5	
2	7	
6	14	
3	16	
2	18	
4	22	
46		

Tunç Obüs Top	
<i>kita'ât</i>	<i>çap</i>
1	9
1	14
2	

Tunç Obüs Muhârebe Topu ma'a-Toparlık	
<i>kıt'a</i>	<i>çap</i>
2	5

Âhen Top	
<i>kıt'a</i>	<i>çap</i>
10	5

Tunç Muhârebe Topu ma'a-Toparlık	
<i>kita'ât</i>	<i>çap</i>
6	01,5

Top-ı Âhen-i Balyemez, sakat	
<i>kita'ât</i>	<i>çap</i>
1	1
3	1,5
8	5
12	

Yekûn-ı Kita'ât	
Tunç Balyemez	46
Tunç Obüs	2
Âhen Balyemez	10
Tunç Muhârebe Sür'at	6
Tunç Muhârebe Obüs	2
	66
Âhen sakat Balyemez	12
	78 aded

Nev-îcâd* Üç Sandıklı, Kapaklı ma'a-Tekerlek-i Yedek	
aded	çap
4	1,5
2	5
6	0

cedid, Kundak ma'a-Âhen Dingil 5 aded	
kıta'ât	çap
5	1
1	5
1	14
7	0

Cedid i'mâl olunacak kundaklara isti'mâl olunacak demir dingil	
	32
Sür'at	12
Şikeste	01
	45 aded

köhne, Kundak-ı Top-ı Âhen Balyemez	
kıta'ât	çap
1	1
3	1,5
14	5
18	0

Yuvarlak	
aded	çap/kıyye
0677	15
0384	0,5, âhen
6.590	01
7.930	10
0310	03
6.480	05
2.550	07
1.000	09
0986	14
2.650	16
0680	18
0255	22
30.492	00

Mermer Yuvarlak	
aded	çap
200	22

Dâne-i Humbara	
aded	çap
931	5
328	09
300	14
1.559	

Tapa-i Humbara	
aded	çap
0518	3
1.120	5
0540	9
2.178	0

Teneke[li] Peşrev	
aded	çap
049	1
219	1,5
263	3
846	5
406	7
109	9
020	11
1.912	00

Şâli Hartuç	
aded	çap
1.400	1,5
1.050	5
2.450	0

Ağac-ı Palasturpa	
aded	çap
0590	1,5
1.400	5
0500	9
2.587	0

Tomar-ı Obüs ma'a-Fırça: 7 aded Tehî: 14 aded 21 aded	Tomar-ı Sür'at ma'a-Fırça: 10 aded Tehî: 20 aded 30 aded	Sırık-ı Çam 143 aded

Nühâs KeŒe	
aded	çap
20	1,5
21	3
36	5
07	7
14	9
04	11
06	14
01	16
05	18
114	00

Kalıb-ı Hartuç	
aded	çap
2	1
4	1,5
16	3
23	5
21	7
21	9
17	11
04	14
02	16
02	18
112	00

Pûsis-i Hartu	
aded	çap
07	3
11	5
08	7
07	9
13	11
02	14
02	16
04	18
54	00

Koşum-ı Dip, 16 aded Köhne, 1 aded Çifte, 17 aded	Koşum-ı Şıvgar, 15 aded Köhne, 1 aded Çifte, 16 aded	Koşum-ı Çengelî 16 aded Köhne, 1 aded Çifte, 17 aded
Eğer ma'a-Takım 47 aded	Başlık ma'a-Takım ve Kantarma 96 aded	Kamçı, 37 aded Köhne, 10 aded 47 aded
Sakkâ Meşki, 20 aded Köhne, 5 aded Çifte: 25 aded	Pûşîde: 10 aded Köhne: 5 aded 15 aded	Kova 23 aded
Hartuç Çantası 27 aded	Fonya Palaskası 14 aded	Mehtab Kuburu 22 aded
Meşin Eczâ Kesesi, 194 aded Köhne, 100 aded 294 aded	Parmak Süngeri 12 aded	Palasturpalık [H]alat, köhne 1.350 kıyye
[H]alat-ı İspa[r]çına 7,5 kangal	İğne-i Top-ı Balyemez ma'a-Gilâf 155 aded	İğne-i Top-ı Sür'at ma'a-Gilâf 15 aded
Çatal Çekiç 106 aded	[sh.2] Kerpeden 16 aded	Kâr-ı Kadîm Nişângâh 110 aded
Destere 88 aded	Keser-i Dest ma'a-Kabza 98 aded	Bıçak-ı Tapa, kâr-ı kadîm 6 aded
Devirli (?) Tapa 6 aded	Kinnâb-ı Tovra 90 aded	Maşa-i Mehtab 71 aded
Fitil Ağacı 66 aded	Fitil-i Mısrî 29,5 aded	Teneke Fonya 10.000 (?) aded
Kova-i Sür'at 10 aded	Kemik Vezne, 15 aded Köhne: 20 aded 35 aded	Hartuç Kâğıdı 33,5 top
Teneke-i Ölçek 86 3 89 aded	Sinek Kanadı Mismâr 7,5 kıyye	Âhen Balta ma'a-Kabza Balta: 46 aded Balta-i marangoz: 24 aded 70 aded
Âhen Kazma ma'a-Kabza, 380 aded	Âhen Kürek ma'a-Kabza, 6 aded	Âhen Falya Kapağı, 6 aded
Söküntü Demir-i Tekerlek-i Daban 75 kıyye Hurda demir; 35 kıyye 110 kıyye	Külçe Kurşun 8.200 kıyye	Kâr-ı Kadîm Tüfeng-i Tokmak Sâlim; 121 aded Köhne; 108 aded 244 aded (?)

Tüfeng-i Mansûre, kâr-ı kadîm 45 aded	Tüfeng-i Filinta Köhne; 56 aded Demir-i sâde; 16 aded 72 aded	Tüfeng-i Arnavut Köhne; 9 aded
Tüfeng-i Şeşhâne 22 aded Köhne; 33 aded 55 aded	Tabanca, 6 aded Sâde demir; 1 aded Çift; 7 aded	Seyf-i Frengî 91 aded Köhne; 39 aded 130 aded
Burgu-i Sıpgın-ı Balyemez 59 aded Şikest; 19 aded 78 aded	Burgu-i Sıpgın-ı Sür'at 6 aded	Siğil-i Top 390 aded
İpsit 350 aded	Manivela-i Balyemez 11 aded	Manivela-i Sür'at 52 aded
Yumak ma'a-Cıvata 7 aded	Bordana 125 aded	Küfe-i Mühimmât 50 aded
Oluk-ı Şayka 30 aded	Meçiko 3 aded	Nühâs Fener ma'a-Muşamma' 15 aded
Demirci Örsü 1 aded	Körük 1 aded	Burgu-i Marangoz, 90 aded Kırık; 10 aded 100 aded
Kükürt 590 kıyye	Barut-ı Siyah 1882,5 varil	Fişeng-i Kurşunlu 769 sandık
Hurda Sünger 2500 aded	Kebîr Çengelli Makara 2 aded	Kebîr, Nühâs Güherçile Kazganı Sâlim; 1 aded Sakal; 1 aded 2 aded
Kebîr, Kösre Taşı 1 aded	Ağaç Kürek 1900 aded	Tranpete 16 aded
Düdük ma'a-Teneke Gilâf 8 aded	Boru ma'a-Ağızlık 8 aded	Fişenk Kâğıdı 50 top

Palankete	
aded	çap
28	14
49	11
23	16
18	05
118	0

Devam eden belgede ise Kıbrıs'tan tertip olunan timarlı süvari ve redif alay ve taburunun, Lefkoşa'daki anbarlarda bulunan silah vs. malzemelerinin cins ve miktarları belirtilmiştir⁴.

Sarı Tenekeli Zâbitân Seyfi 8 aded	Sarı Tenekeli Çavuş Seyfi 15 aded	Süngülü Tüfeng-i Mansûre 750 aded
Seyf-i Süvârî 376 aded	Âdî Süvârî Palaskası 364 aded	Miyân Kayışı 97 aded
Sivâr (?) Görgeli (?) ma'a-Süngü	Harbi ma'a-kayış, 250 aded tehî, 96 aded 346 aded	Tabanca-i Felemenk 382 çift
Kılıç Bendi 376 aded	Abdi Paşa Çadırı 1 aded	köhne, Çadır-ı Nefer 4 aded
İki Direkli Çerge, köhne 1 aded		

12 Rebiülevvel 1265 - 19 Muharrem 1272 tarihleri arasında Lefkoşa Kalesi'nde sarf edilen barut vs. mühimmatın cins ve miktarları da defterde kayıt altına alınmıştır.⁷ yıllık süreçte saf edilen malzemeler ise şöyledir⁵.

⁴ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 2, Hüküm No: 3, Tarih.27 Rebiülahir 1265 (...).

⁵ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 4, Hüküm No: 5, Tarih.27 Rebiülahir 1265-19 Muharrem 1272 (...).

	Endâht Olunan Top cem'an	Sarf olunmuş Olan Barut-ı Siyah	
	aded	varil	kıyye
Sene [12]65 mâh-ı Rebî'ü'l-evveli'nin on ikinci gecesi mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'ye ta'zîmen ve leyle-i mezkûreyi i'lânen vakt-i gurûbdan ferdâsı vakt-i asra kadar beş vakitte beheri beşerden endâht olunmuş olan; sa'âdetli Âdil Paşa zamânında.	25	0,5	16,5
Sa'âdetli Abdülatif Efendi'nin medîne-i Kal'a-i Lefkoşa'yı teşriflerinde endâht olunan top: 17 ve hâmil oldukları fermân-ı âlfinin kırâeti akîbinde endâht olunan top: 21	38	1	46
Sene [12]65 mâh-ı Ramazân-ı mağfiret-resânın ru'yet-i hilâlide endâht olunan top-ı balyemez: 5 aded ve otuz gece zarfında iftâr ve imsâkde ikişer kıt'adan endâht olunmuş top-ı balyemez: 60 aded ve îd-i şerîf-i fitrı i'lân için [endâht olunan] top-ı balyemez: 5 aded ve ba'de-edâ-yı salâti'l-îd üçüncü gün vakt-i asra kadar on üç vakitte beşerden endâht olunan top: 65 aded	135	5	196,5
Sene [12]65 îd-i meserret-bedîd-i udhiyesinin i'lân ü işâ'ası ve icrâ-yı merâsim-i şâdmânî zımında endâht olunmuş olan	95	2	77
	293	8,5	336

	Endâht Olunan Top, pâre	Mehtab	Kâğıd	Palas- tu[r]palık [H]alat	Fitil-i Misrî		
	aded	aded	top	kıntâr	kıyye		
Nakl-i yekûn	293	00	00	00	00		
Sene [12] 66 mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'de endâht olunan; sa'âdetli Abdülatif Efendi zamânında.	025	00	00	00	00	0,5	016
Sene [12]66 Ramazân ve îd-i fitrda, bermûceb-i ta'lîmât-ı seniyye.	135	20	0,5	1,5	00	5	166,5
Sene [12]66 devletli Hâfız Paşa hazretlerinin teşriflerinde; fermân-ı âlî kırâetinde.	019 021	00	0	0	00	1	042,5
Sene [12]66 îd-i kurbânda; bermûceb-i ta'lîmât-ı seniyye.	095	15	0,25	0,5	00	3	100
Sene [12]67 mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'de; bâ-sened-i Paşa-yı müşârun-ileyh	025	00	0	0	00	1	030

Sene [12]67 Ramazân ve îd-i fitrda; kezâlik.	135	20	0,5	1,5	00	5	170
Sene [12]67 îd-i kurbânda; bu dahi.	095	15	0,25	0,5	00	3	086,5
Sene [12]68 mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'de; sa'âdetli Edhem Paşa zamânında.	025	00	0	0	00	1	030,5
Sene [12]68 Ramazân ve îd-i fitrda; <i>balyemez top: 70, sūr'at: 65</i>	135	20	0,5	1,5	00	5	170
Yekûn:	Top 1003 aded	90 aded	Kâğıd top 2 aded	5,5 kıntâr	00 kıyye	33 aded	1.148 kıyye
Sene [12]68 îd-i udhiyede. Sarf olan <i>şâlfî hartuç: çap 1,5, aded 65</i> ve har[î]kda muhterik olan sūvârî seyfi: 21 aded, sūvârî palaskası: 21 aded.	095	20	0	0,5	00	03	0100
Sene [12]69 sa'âdetli Şerif Paşa'nın teşrîflerinde.	0017	00	0	00	00	0,5	0018
Sene [12]69 mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'de.	0025	00	0	00	00	01	0030
Sene [12]69 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	15	0,25	1,5	0,5	05	0184
Sene [12]69 îd-i udhiyede.	0095	20	0	0,75	00	03	0100
Sene [12]70 mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'de.	0025	00	0	0	00	01	0030
Sene [12]70 Ramazân ve îd-i fitrda.	0135	20	0,5	1,5	00	05	0172,5
Sene [12]70 îd-i udhiyede.	0095	10	0,25	1	00	02	0076,5
Sene [12]71 Saferü'l-hayrda; devletli Cemal Paşa hazretlerinin teşrîflerinde.	0019	02	0	0,25	00	0,5	0022,5
Sene [12]71 mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'de.	0025	02	0	0,25	00	01	0030
Sene [12]71 fî 25 N., Rûmili Beğlerbeğisi rûtbesiyle Kıbrıs Cezîresi Mutasarrıfı sa'âdetli Osman Paşa'nın teşrîflerinde hoş-âmedî olarak.	017	01	0	0	00	0,5	0015
Fî 19 Z. sene [12]71 İngiliz konsoloslarından Rodos Cezîresi konsolosunun Lefkoşa'ya vürûdunda hoş-âmedî olarak.	0007	00	0	0	00	00	0009
Sene [12]71 Ramazân ve îd-i fitrda.	0133	20	0,5	1,5	0,5	05	0176,5
Sene [12]71 îd-i udhiyede.	0095	10	0,25	1	0,25	2,5	0076

Sene [12]72 fî 16 M., Kudüs-i Şerîf'de kâ'in Latin Patriki Lefkoşa'ya vürûdunda.			0017	01	0	0	0	00	0010,5
Fî 19 M. sene [12]72, Malakof ve Sivastopol Kal'aları'nın feth ü teshîrinde izhâr-ı meserret ü şâdmânî olarak; üç gün şenlikde.			0210	20	0,5	1,5	0,5	04,5	0156
Yekûn-ı Masraf:									
			Top	Mehtab	Kâğîd	Palasturpa	Fitil	Varil	Barut
Süvârî Seyfi	Süvârî Palaskası	Şâfi Hartuç çap: 1,5	2.148 aded	231 aded	4,25 top	15,25 kıntâr	1,75 kıyye	67,5 aded	2354,5 kıyye
21 aded	21 aded	65 aded							

Kıbrıs adasında bulunan kalelerdeki silah ve mühimmatın sayımı sırasında, bu kalelerin yeniden inşa ve tamir edilmesi gereken yerlerinin tesbiti maksadıyla yapılan keşif sonuçlarının yer aldığı keşif-i evvel defterinin suret kaydında Baf kalesine ait keşif sonucu bulunmamakla birlikte Lefkoşa kalesinde yapılan keşif sonucu deftere kaydedilerek raporu sunulmuştur⁶.

Resm-i mezkûrda gösterildiği üzere Kal'a-i merkûmede Baf Kapısı yem[î]ninde kâ'in Hacı Kaytaz Tabyası mürtefi' ve münâsib bir mahal bulunduğundan tabya-i mezkûr koltukları beynine etrâf-ı erba'ası ve bölme mahalleri hafr-i esâs ile cedîd taş, kum, kireç harcıyla memzûc üç zirâ' kaddinde ve bir zirâ' arzında temel üzerine iktizâsına göre kapı ve pencere minhâ olarak sakfa müsâvî olunca etrâfı bir zirâ' ve bölme mahalleri yarım zirâ' arzında kâgîr dîvârlı, vasatına kebîr kapı ve tarafeynine küfeki taşdan som söge ve kemer inşâsıyla meşe biçmesinden mükemmel çift kanadlı ve kol demirli ve kebîr kilid ve halka vaz'ıyla bâlâsı mermer üzerine tuğrâ-yı âlî-şân ile mahkûk târîh tahrîr olunarak ve kapı derûnu tarafeynine zâbitân için tahtânî iki oda ve bir kahve odası ve çifte merdiven üzerine binbaşı dâiresine bir kebîr, iki sağır ve bir kahve odasıyla dehliz ve helâlî kebîr oda ve dehlîz tahtına kapı pîşgâhına dört ve derûnuna iki kâgîr direkli fevkânî dâire ile tarafeynine tahtânî birer koğuş bir tarafına câmi'-i şerîf ve bir tarafına hastahâne koğuşuyla derûnlarına kemer, kâgîr ocak ve bacalı bir aded matbah ve bir aded çamaşırhâne ve kiler ve mühimmât anbârı cümle dîvârları üzerine dört zirâ'da birer kebîr çam kirişinden yatırma taban üzerine mîkrâs ve çatı üzerine tûlen yarım zirâ'da birer mertek dizilerek üzerine çam tahtası pûşîdeli üzerine samanlı türâb çamuruyla üzerine kiremid pûşîdeli ve mâhiyeleri derzli etrâf-ı erba'ası kirpi saçaklı

⁶ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 22-26, Hüküm No: 18, Tarih.27 Rebiülahir 1265 (1848-49).

mükemmel sakf olup kat-ı süflâ ve ulyâsı yatırma taban üzerine tahta döşeme ve koğuşlara asâkir için ahşâb dolap ve koğuşlar ve cümle odalarda birer aded âhen takım kapılı iktizâsı üzere demir parmaklık ve doğrama kanadlı ve kezâlik doğrama cam çerçeve ile pencereci derûnu beyaz sıvalı bîrûnu derzli müştemilâtı* tekml metânet üzere bir dâire iki koğuş ve matbah ve çamaşırhâne ve kiler ve câmi'-i şerîf ve hastahâne ve mühimmât anbârını hâvî müceddeden kışlağ inşâsı. Zikrolunan mühimmât anbârı ittisâlinde etrâf-ı erba'asına birer zirâ' arzında on zirâ' kaddinde bir aded kapı minhâ olarak kâgîr muhâfız dîvârlarının vasatına etrâf-ı erba'ası kâgîr dîvârları üzerine seng-i kapakdan toloslu üzeri kiremit kalem ferşli* etrâf-ı erba'ası kirpi saçaklı küfeki taşından söğ ve kemerli meşe talpa sac demiri kapı kanatlarıyla menfes için âhen parmaklıklı iki aded pencereci derûn tahtına meşe bölmesinden döşemeli istif mahalli beyaz sıvalı bîrûnu derzli kapı pîşgâhında kâgîr havuz olarak kilid ve halkalı cümle müştemilâtı tekml müceddeden cebehâne inşâsı. Kal'a-i mezbûrda i'mâl olunacak koğuş tarafında olan taş merdivenler külliyyen harâb olup yüzü yonma seng-i basamak olarak hâlis harcile merbûtan devşirme taş merdivenlerin tecdîdi. Resm-i mezkûrda gösterildiği vechile iç kal'a derûnunda kule anbârı yesârında nisf-ı kule ile vasatında olan kule beyninde gezinti üzerine mezkûr taşdan hâlis harcile memzûc iktizâsına göre pencere kapı minhâ olarak dîvârlar i'mâl olunup üzerine yatırma çam kebîr kirişden dört zirâ'da birer yatırma taban üzerine mikrâs üzerine yarım zirâ'da bir mertek üzerine tahta döşeme üzerine mezkûr çamur ile merbûtan kiremit pûşide sakflı etrâf-ı erba'ası kirpi saçaklı derûnunda bir aded kâgîr ocak pencereleri ve kapıları ahşâb söğ ve neccârkârî parmaklık ve kanad olarak bir aded çamaşırhâne ve bir aded aşçı odası ve helâ olarak müceddeden bir aded dâire inşâsı. Mezkûr iç kal'a derûnunda siperler tahtında deniz tarafında kule* anbârı yemîninde olan iki aded cebehânenin tahtının ahşâb döşemeleri külliyyen harâb olmuş ve kâgîr kapı söğeleri ve kanatları ve üzerinin harcıyla döşemeleri ve sıvası dökülmüş olduğu beyânıyla mezkûr cebehânenin kapı pîşgâhında hafî-i zemîn ile üç tarafı hâlis harcile kirpi saçaklı bir yüzüne kâgîr söğ ve kemerli kapı minhâ olunarak derûn tahtlarına kâgîr havuz* ve muhâfaza kapılarıyla atık kapılarının tarafeynlerinde olan kâgîr harâb söğ ve kemerleri yukarıdan aşağı sökülüp kâgîr som söğ ve kemerler i'mâl olunarak verâlarına âhen iğne ve somun ve menteşeli neccârkârî talpadan ahşâb kanadlı vechleri başlı mismâr ile yaprak demiri kaplı kapı kanatlarıyla derûnunun tahtına yatırma taban üzerine meşe talpasından döşemeli derûnları alçı ile beyaz sıvalı üzerinin hâlis harcile sıvalarıyla iki aded asma kilid olarak cebehâne-i mezbûrun ta'mîri. Mezkûr iç kal'a derûnunda kule* anbârı derûnunda kâgîr kemerin deniz tarafındaki ayağı zeminden yukarı dökülmüş olup çürük mahalleri tathîr olunarak etrâfı som olarak hâlis harcile memzûc ayak sürümünce (?) iki zirâ' önünden kâgîr dîvâr olarak kemer-i mezkûrun pâyeye inşâsıyla neccârkârî ahşâb söğeli bir aded kapı kanadı ve üç aded pencere kanatları

ile üzerinin hâlis harcile sıva olarak kule* anbârının ta'mîri. İç kal'a kapısı tarîkı üzerinde iç liman tarafında hendeğe cereyân eden suyun kâgîr cisri olup taşra tarafında deniz kum ile kapayıp içeri tarafından dahi hendek tarafında harka doğru iki zirâ' arzında kemeri harâb olup kezâlik dış liman tarafında olan suyun harkı dahi zikrolunan kemer gibi olup ve zikrolunan kemer üzerinde olan dîvâr dahi derûnu tarafından yukarıdan aşağı hendeğin arzıyla dökülüp hendek dahi su ile memlû ise de derûnunda saz ve kamışlık olup cisrlerin önündeki kum tahliyesiyle cisrlerin ve dîvâr-ı mezkûrların çürükleri ayıklanarak yüzleri som olarak hâlis harcile memzûc dîvâr-ı mezkûr ile cisrlerin ta'mîriyle hendeğin tahliyesi ve derûnunda su cereyân eylemesi. Kal'a-i mezkûrda Dış Liman ile Eğrikapı Kulesi'nin beyninde vâki' kulenin tahtında bulunan Dış Liman kapısı mukaddem dîvâr ile kapanıp dîvâr-ı mezkûr içeri tarafından yukarıdan aşağı dökülmüş ve kule-i mezbûrun merdivenleri harâb olmuş ve Eğrikapı tarafında olan köşenin kemerden aşağı vasatı üç zirâ' arzında dökülmüş olmağla yüzleri som olarak hâlis harcile memzûc taş basamak olarak merdiven ile dîvâr-ı mezbûrların ta'mîri. Ber-müceb-i resm zikrolunan cebehâne köşesinden Baf Kapısı tarafında koltuk ile beden dîvârına varınca ve kezâlik matbah köşesinden Hacı Kaytaz Tabyası tarafına beden dîvârına varınca kışlak ve tabya muhafız için beden taraflarına üç zirâ'* arzında tarîk kapıları küşâdıyla hafr-i esâs ile tarafeyni derzli ve üzeri kiremit pûşîdeli hâlis harcile zeminden beş zirâ' kaddinde kâgîr muhafaza dîvârı inşasıyla dîvâr-ı mezbûrlar vasatına ahşâb söge ve meşe tahtasından ikişer kanadlı kapı verâlarına âhen kol demiri ve kilid vaz'ıyla kapılar inşâ olunup ve kezâlik matbah köşesine iki taraf ve memşâ yolları kâgîr dîvârı ve üzeri kezâlik kiremit pûşîdeli mükemmel sakflı derûnlarında iki aded taş döşeme ve basamak ile tahtı bir zirâ' kaddinde dîvârdan dışarı lağım ve pîşgâhına hafr-ı türâb ile kebîr helâ çukuru üzeri mertek ile mülâsık* döşenip üzeri kamış döşenerek türâb* ile örtülü lağım çukurlu helâlar inşası. Resm-i mezbûrda gösterildiği vechile kışlağ-ı mezbûrun zemîni mürtefi* bulunduğundan derûn-ı kal'aya cereyân eden suyolu inşâ olunacak kışlak pîşgâhında cereyân eylediğinden atîk suyolundan matbah ile çamaşırhâne pîşgâhına derûn-ı kışlaya gelmek üzere dört zirâ' kaddinde hafr-i türâb ile suyun atîk yolundan sapdırıp münâsib mahallinde hafr-i esâs ile tahtı bir buçuk zirâ' kaddinde hâlis harcile rıhtım temel üzerine etrâf-ı erba'ası kâgîr dîvâr üzerine seng-i kapakdan tolos üzeri kiremit kalem pûşîdeli horasan derzli lögün ile kalaylı bir aded sağır ahşâb kapılı hazîne (?), lüleli yüzü tarafının iki tarafından kâgîr dîvâr derûnuna seng basamaklı taş merdiven ile dîvârlar üzerine seng-i kapak[dan] tolos kemerli çukur çeşme inşasıyla kezâlik iki tarafı hâlis harcile derûnu horasan ile sıvalı üzeri lögün ile kalaylı üzeri kapak döşemeli çeşmeden suyun atîk yoluna varınca kâgîr suyolu üzerine türâb imlâlî müceddeden çeşme ile suyolu inşası. Kışlağ-ı mezbûr pîşgâhına tarîk tarafına hâlis harcile üç zirâ' kaddinde kâgîr piyasa dîvârı ile kapı-i mezbûrların önüne karşı tarîk ile üzerine çakıl kaldırım ve kezâ kapı

derûnu ile koğuş kapılarından tarafeynde olan kapılara varınca çakıl kaldırım fêrşi. Kal'a-i mezbûrun bedenlerinde ve tabya yüzlerinde ve koltuklarda ba'zı harâb ve ba'zı hedme mâ'il olmuş olan dîvârların hedmiyle nisf derecesinde taş ilâvesiyle* hâlis harcile memzûc dîvârları ta'mîri.

2-Baf Kalesi

Kaledeki top kundakları için Baf Kapısı yanındaki demirhanede demirci âletleri yaptırılmıştır⁷.

Mengene-i Kebîr 1 aded	Örs, 2 aded Der-zimmet-i demirciyân-ı Lefkoşa 4 aded 6 aded	Çekiç Aski çekici, 1 aded El çekici, 4 aded Sağır, 1 aded Evsat, 2 aded Kebîr, 4 aded 12 aded	Keski 4 aded
Kılavuz ma'a-Takım 1 aded	Vida için demir dubel 1 aded	Âhen Pergel 2 aded Kebîr, 2 aded	Dorna (?) ma'a-takım, <i>bu dahi vida için</i> 1 aded
Bilezik için demir çengel 6 aded	Kelpeden Sağır; 4 aded Kebîr, 2 aded 6 aded	Zunba 4 aded	<i>mücedded</i> , Körük-i kebîr 1 aded
Körük borusu 5 aded	Ocaklara demir kaldırmak için üç ayaklı demirli soba (?) ma'a-takım 1 aded	Ahşab taban üzerinde zencirli maçuna ma'a- takım 1 aded	kebîr, Marangoz Burgu 2 aded

Yapılan sayıma göre Baf Kalesi'nde mevcut olan top, tüfek, cephane ve sair âlet ve edevatın cins ve miktarları deftere kaydedilmiştir⁸.

⁷ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 3, Hüküm No: 4, Tarih.1265 (1848-49).

⁸ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 16-17, Hüküm No: 12, Tarih.1265 (1848-49).

Balyemez Topu	
kıta'ât	kıta'ât
1	1
1	1
2	2
5	5
9	9

Tunç Obüs	
kıta'ât	kıta'ât
1	1

Lülesi Çift Tunç Balyemez	
kıta'ât	kıta'ât
1	3, bilâ*-kundak

Yekûn-ı Top	
	aded
Tunç Balyemez	9
Tunç Obüs	1
Balyemez Çift	1
	11

cedid, Kundak ma'a-Âhen Dingil	
kıta'ât	kıta'ât
1	1
2	2
5	5
1	1
1, köhne	1, köhne
10	0

Palankete	
aded	çap
02	05
17	07
11	09, dörderli
09	11, dörderli
39	00

Tenekeli Peşrev ma'a-Sandık	
aded	çap
30	1,5
02	3
32	0

Pûsis-i Hartuç	
aded	aded
2	2
1	1
1	1
4	4

Kalıb-ı Hartuç	
aded	aded
1	1
1	1
2	2

sağır Fazl-ı (?) Âhen Sür'at Dingil 3 aded

Âhen Yuvarlak	
aded	aded
0165	0165
0011	0011
0321	0321
2.330	2.330
1.011	1.011
3.838	3.838

Dâne-i Humbara	
9 çap	9 çap

Yüz Dirhemlik Peşrev 232 aded

Manivela-i Sür'at 10 aded, sağır 2 aded, balyemez 12

Bordana, 5 aded 2 karın 7 aded	Siğil-i Top 60 aded	İpsid 40 aded
Tomar-ı Sür'at 2 aded, fırçalı 2 aded bilâ-fırçalı 4 aded	Sırık-ı Çam 20 aded	Burgu-i Sıpgın-ı Balyemez 5 aded
Maşa-i Mahtab 1 aded 5 aded köhne 6 aded	Fitil Ağacı 7 aded	Vezne-i Top 7 aded, köhne
Kerpeden 6 aded	Destere 5 aded	Keser-i Dest ma'a-Kabza 5 aded
Çatal Çekiç 5 aded	Kâr-ı Kadîm Nişângâh 5 aded	Burgu-i Marangoz 5 aded Kebir, 1 aded 6 aded
[H]alat-ı İsparçına kangal, 1 aded	Palasturpalık [H]alat 5,5 kintâr 244 kıyye	Mahtab Sandığı, 2 aded 900 aded 200 sarf 700 aded
Koğa-i Sür'at 1 aded	Hartuçluk Kâğıd 18 top 1 sarf 17 aded	Fişenk Kâğıdı 10 top
Teneke-i Ölçek* 5 aded	Çanta-i Hartuç 3 aded	Sinek Kanadı Mismâr 100 dirhem
Âhen Varyoz 2 aded	Âhen Kazma ma'a-Kabza, bir yüzlü, 61 aded 12 aded köhne 73 aded	Kintâr, köhne 1 aded
Ahşâb Kürek 32 aded 4 aded, köhne 36 aded	Söküntü Demir 1077 aded	Karabina 1 aded

Tüfeng-i Mansûre 19 aded, sâlim 18 aded, köhne 37 aded	Tüfeng-i Filinta 18 aded, sâlim 67 aded, köhne 85 aded	Tüfeng-i Şeşhâne 3 aded
Tüfeng-i Tokmak 11 aded, salim 12 aded, köhne 23 aded	Seyf-i Osmânî 9 aded 1 aded, köhne 10 aded	Tekerlek-i Sür'at ma'a-Taban 6 aded, köhne

Somun-ı Tekerlek, köhne	
aded	
02	sağır, ma'a-taban
02	sağır, [bi]lâ-taban
10	kebîr, ma'a-taban
05	kebîr, [bi]lâ-taban
19	

Kâr-ı Kadîm Göğüslüklü köhne Koşum	
çift	
1	Dip
1	Şıvgar
01	Çengel
3	

Mayalık-ı Tunç-ı Top Parçası
94 aded

Müsta'mel Kurşun
235,5, kıyye

Karaya düşen Yıldız (?) sefinesinin tunç iğnecikleri
3 çift

Sefinenin Tunç Tulumba Çarkı
1 aded

Makara	
aded	
3	kebîr, üç dilli
1	kebîr, bir dilli
1	evsat, iki dilli
1	evsat, bir dilli
4	sağır, iki dilli
1	sağır, bir dilli
11	

Nühâs Sahan
3 aded
1,5 kıyye
Nühâs Karavana
55 aded
64 kıyye, 300 dirhem

Nühâs köhne Karavana
18 aded
19 kıyye, 200 dirhem

Kebîr, Nühâs Süzğü
2 aded
6 kıyye

Nühâs Helvahâne Tencere
1 aded
8,5 kıyye

sağır, Tencere-i Nühâs
3, aded köhne
4,5 kıyye

Nühâs Kapak
3, kebîr aded
4, sağır, köhne
7
12 kıyye, 250 dirhem

Yekûn-ı Nühâs
117 kıyye, 150 dir[he]m

Kurşunlu* Fişenk Sandığı
12,5 aded

Barut-ı Siyâh	
varil	kıyye
77, mî'âdlı	2.539
8,5, muşamma'lı	dirhem
85,5	000

12 Rebiülevvel 1265 - 19 Muharrem 1272 tarihleri arasında Baf Kalesi'nde sarfedilen barut vs. mühimmatın cins ve miktarları ise şu şekildedir⁹.

	Sarf Olunan		
	Top	Varil	Barut
	kıt'a	aded	kıyye
Sene [12]65 mevlüd-i Hazret-i Risâlet-penâhî'ye ta'zîmen endâht olunan.	25	0,5	15
Sene [12]65 mâh-ı Ramazân-ı şerîfde ve îd-i fitrda i'lân ve iftâr ve imsâk vakitlerinde ve üç gün şenlikde endâht olunan.	135	3,5	115
Sene [12]65 îd-i udhiyyesinin i'lân ü işâ'ası zımnında dördüncü gün vakt-i asra kadar.	095	2	087,5
	255		

⁹ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 18, Hüküm No:13, Tarih.12 Rebiülahir 1265 (...).

	Endâht	Mehtab	Kâğıd	Palastur	Varil	Barut
	Olunan Top			pa		
	aded	aded	top	kıntâr	aded	kiyye
	255	0	0	0	6	217,5
Sene [12]66 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	0	0	0	0,5	015
Sene [12]66 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	20	0,5	1	3	105
Sene [12]66 îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	0,5	2,5	088,5
Sene [12]67 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	00	0	0	0,5	018
Sene [12]67 Ramazân ve îd-i fitrda.	133	20	0,5	1	3,5	109,5
Sene [12]67 îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	0,5	2,5	080,5
Sene [12]68 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	00	0	0	0,5	016,5
Sene [12]68 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	20	0,5	0,5	2,5	091
Sene [12]68 îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	0,5	5	173
Sene [12]69 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	00	0	0	0,5	015
Sene [12]69 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	10	0,5	1	3	093
Sene [12]69 îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	0,75	3	090
Sene [12]70 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	02	0	0,25	0,5	021
Sene [12]70 Ramazân ve îd-i fitrda.	0135	20	0,5	1	3	112,5
Sene [12]70 îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	1	2,5	083
Sene [12]71 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	02	0	0,25	0,5	023,5
Sene [12]71 Ramazân ve îd-i fitrda.	0133	20	0,5	1	3	125
Sene [12]71 îd-i udhiyyede.	095	10	0,25	1	2,5	080,5
Fî 19 M. sene [12]72 Malakof ve Sivastopol Kal'aları'nın feth u teshîrinde izhâr-ı meserret ü şâdmânî olarak vukû' bulan şenlikde. yevm: 3	096	03	0,25	1	2	071

3-Limasol Kalesi

Yapılmış olan sayıma göre Limasol Kalesi'nde mevcut olan top, tüfek, cephane ve sair alet ve edevatın cins ve miktarları şu şekilde tespit edilmiştir¹⁰.

Balyemez Topu	
kita'ât	çap
5	1
1	1,5
1	3
4	5
2	7
13	00

Âhen Balyemez Topu	
kita'ât	çap
[5]	

Âhen Top, <i>sakat</i>	
kita'ât	çap
1	3

Âhen Top-ı Sür'at ma'a- Toparlık	
kita'ât	çap
1	1

Yekûn: 19 aded	
	aded
Top-ı Balyemez	13
Âhen Balyemez	5
Âhen Top-ı Sür'at	1

Âhen Yuvarlak	
aded	çap
056	9
959	7
2.322	5
2.048	3
0857	1,5
0800	1
0150	0,5
0372	dirhem
7.564	00

Palankete	
aded	çap
28	5
17	7
45	0

Pûsis-i Hartuç	
aded	çap
1	1,5
1	3
1	5
1	9
4	00

Tenekeli Peşrev	
aded	çap
8	5, sâlim
13	5, köhne
04	9, köhne
25	

Kalıb-ı Hartuç	
aded	çap
1	1,5
2	3
1	5
4	00

¹⁰ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 13-14, Hüküm No: 10, Tarih.1265 (1848-49).

Nühâs Kefçe-i Top	
aded	çap
2	1
4	1,5
2	3
2	5
1	7
11	00

Nühâs Fener ma'â- Muşamma ^{*f}
5 aded
2, zâyi' olmuş
7

Teneke-i Ölçek
aded
5

Tomar-ı Ta'lim-i Sür'at 2 aded, fırçalı 6 aded, bilâ-fırçalı 8 aded	Çanta-i Hartuç 3 aded	Maşa-i Mahtab 5 aded 5 aded 10 aded
Fitil Ağacı 13 aded	Kemik Vezne-i Top 4 aded, sâlim 6 aded, köhne 10 aded	Meşin Barut Kîsesi 41 aded, sâlim 2 aded, köhne 43 aded
Sırık-ı Çam 40 aded	İpsit* 52 aded	Siğil-i Top 75 aded
Bordana 100 aded	Fitil-i Mısrî 3 kıyye	Manivela-i Sür'at 10 aded
Manivela-i Balyemez 2 aded	Mahtab 1 sandık 800 aded	[H]alat-ı İsparçî[n]a 2 kangal
Palasturpalık [H]alat 490 aded	Hartuçluk Kâğıd 28 top 13 top, sarf 15 aded	Çatal Çekiç 4 aded 1 aded 5 aded
Kerpeden 5 aded	Keser-i Dest 5 aded	Fişenk Kâğıdı 10 aded
Burgu-i Marangoz 5 aded	Destere 5 aded	Kâr-ı Kadîm Nişângâh 5 aded
Meşk 2 çifte, köhne	Pûşide* 2 aded, köhne	Koğa 2 aded, köhne

Koğa-i Sür'at 1 aded, köhne	Balta ma'a-Kabza 5 aded, hatab balta 15 aded marangoz balta 20 aded	Kazma ma'a-Kabza, 79 aded 78 aded, bilâ-kabza 4 aded, köhne 161 aded
Kırba 1 aded, sâlim	Seyf-i Frengî, 50 aded 5 aded ta'mîre muhtâc 55 aded	Tüfeng-i Mansûre 49 aded
Tüfeng-i Tokmak 31 aded 3 aded, şeşhâne 34 aded, ta'mîre muhtâc	Tüfeng-i Filinta 48 aded, köhne 44 aded sade namlulu 92 aded	köhne, Kundak-ı Ağaç 22 aded, kebîr 34 aded, sağîr 56 aded

Kurşunlu Fişenk
78 sandık
39 sandık
Derûnunda kâğıdları çürüyüp köhne olarak fenâ-pezîr olmuş ve isti'mâl salâhiyeti olmamağla şerh verildi.
117

Cedîd Tekli Kâr-ı Kadîm Kundak, köhne	
aded	çap
6	1
1	1,5
5	3
4	5
2	7
18, köhne	00
01, köhne Sür'at Kundağı ma'a-Toparlık	01

Barut-ı Siyâhî	
varil	kiyye
163	5.164

12 Rebiülevvel 1265 - 19 Muharrem 1272 tarihleri arasında Limasol Kalesi'nde sarfedilen barut vs. mühimmatın cins ve miktarları aşağıda verilen tablodaki gibidir¹¹.

¹¹ KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 15, Hüküm No:11, Tarih.27 Rebiülahir 1265-19 Muharrem 1272 (...).

	Endâht	Sarfolanın	
	Olan Top	Barrilen tablout-ı Siyah	
	aded	varil	kıyye
Fî 12 Rebî'ü'l-evvel sene [12]65 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'ye ta'zîmen ber-müceb-i ta'limât-ı seniyye beş vakit beheri beşerden olmak üzere endâht olunan.	25	0,5	26
Sene [12]65 mâh-ı Ramazân-ı şerîfi i'lân ve iftâr ile imsâk vakitlerinde ve îd-i fitrı i'lân u işâ'a zımında üçüncü gün vakt-i asra kadar ber-müceb-i ta'limât-ı seniyye.	135	5	135
Sene [12]65 îd-i udhiyyesinin i'lân ü işâ'ası zımında dördüncü [gün] vakt-i asra kadar.	095	4	100
	255		

	Endâht	Mehtab	Kâğıd	Palasturpa	Fıtıl-i	Varil	Barut
	Olunan Top		top		Mısırî		
	aded	aded	aded	kıntâr	kıyye	aded	kıyye
	255	0	0	0	0	9,5	261
Sene [12]66 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	0	0	0	0	1	027
Sene [12]66 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	20	0,5	01	0	4,5	137
Sene [12]66 îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	05	0	3	100
Sene [12]67 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	00	0	0	0	1	025
Sene [12]67 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	20	0,5	1	0	5	120
Sene [12]67 îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	0,5	0	3	090
Sene [12]68 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	00	0	0	0	0,5	024
Sene [12]68 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	20	0,5	1	0	4	115
Sene [12]68* îd-i udhiyyede.	095	15	0,25	0,5	0	3	090
Sene [12]69 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	00	0	0	0	1	025
Sene [12]69 Ramazân ve îd-i fitrda.	135	10	0,5	1	0,5	5	125
Sene [12]69 îd-i udhiyyede.	095	00	0,25	0,75	1	3	090
Sene [12]70 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	00	0	0,25	0,25	1	022

Sene [12]70 Ramazân ve îd-i fitrda.	0133	20	0,5	1	0	4	117
Sene [12]70 îd-i udhiyyede.	095	10	0,25	1	0	2,5	097
Sene [12]71 mevlüd-i hazret-i Risâlet-penâhî'de.	025	02	0	0,25	0	0,5	019,5
Sene [12]71 Ramazân ve îd-i fitrda.	0133	20	0,5	1	0,5	2,5	097,5
Sene [12]71 îd-i udhiyyede.	095	10	0,25	1	0,25	2	078
Fî 19 M. sene [12]72 Malakof ve Sivastopol şenliğinde. yevm: 3	096	03	0,25	1	0,25	2	078
	aded 0000	aded 180	Kâğıd top aded 4,75	kıntâr aded 11,75	kıyye 2,75	aded 58	kıyye 1.738

Limasol kalesindeki eksikliklerde belirlenmiş ve keşif defterine kaydedilmiştir. Deftere göre bu ihtiyaçlar şu şekilde tespit edilmiştir¹².

Berây-ı Keşf-i Kal'a-i Leymason

Resm-i mezkûrda gösterildiği üzere kebîr kal'anın üst katında nevbet odalarıyla peksimet anbarının ve dahi orta katda ba'zı mahallerin fenâ-pezîr olup bir sâ'at mesâfede Eski Leymason denilen mahalde bulunan harâb dîvârlardan taş söğelerin kayık ile naklolunmasıyla yüzleri ince tarak ile düzelerek atık kapakları sökölüp hâlis harcile tahtları nîm zirâ' kaddinde rıhtım üzerine kapağı döşenip üzeri harcile mükemmel derzli döşemelerin ta'mîri. Mezkûr kebîr kal'a derûnunda olan üç kat sağîr odalara cebehâne ve mühimmât vaz' olunuyor ise de tahtlarında bulunan ahşâb döşeme külliyyen harâb olup yatırma mertek üzerine kebîr çam tahtasından döşeme îcâbı. Mezkûr kebîr kal'anın kapı pîşgâhında olan ahşâb merdiven harâb olup mahall-i mezbûra hafr-i temel olarak zikrolunan taşdan hâlis harcile temel üzerine som yüzlü kebîr taşdan basamaklı müceddeden kebîr merdiven inşâsı. Kal'a-i mezbûrlarda asâkir[e] mahsûs bir mahal olmadığından liman tarafında sâhilde bulunan sağîr kal'anın yesârında kâ'in türâb tabya açık olarak hedmiyle mahall-i mezbûrenin deniz tarafına sağîr kal'aya muttasıl olarak hafr-ı temel ile kazık ızgara rıhtım temel üzerine zikrolunan taşdan som yüzlü dört aded mazgal minhâ olarak kâgîr siperler verâsına inşâ olup siperler verâsına yarım zirâ' kaddinde seng-i molozdan hâlis harcile memzûc rıhtım

¹² KŞS, Defter No: 1-B, Sayfa No: 32-33, Hüküm No:21, Tarih.1265 (1848-49).

üzerine seng-i kapak döşeme olarak müceddeden bir sağır tabya inşâsıyla tabya-i mezbûr ile sağır kal'anın verâ tarafına temel hafıryla dıvârlar ve bölme mahallerine bir buçuk zirâ' kaddinde kâgır temel üzerine iktizâsına göre kapı ve pencere minhâ olunarak seng-i molozdan hâlis harcile dıvârlar inşâ olup dıvâr-ı mezbûr üzerine dört aded zirâ'da birer* kebîr çam kirişinden baturma taban üzerine mikrâs çatı üzerine tûlâ'î yarım zirâ'da birer* çam mertegi dizilerek üzerine tahta kaplama ve üze[r]ine samanlı türâb çamuruyla mükemmel kiremit pûşide sakflı etrâf-ı erba'ası yonma seng kirpi saçaklı der[û]n tahtâniyesine yatırma çam tabanı üzerine yüzü rendeli kebîr çam tahtası döşeme ve dıvârlar tarafına ahşâb dolap olup kapılılarıyla pencerelerine çam tabanından söge neccârkârî parmaklık verâsına neccârkârî kanad ve doğrama cam çerçevesiyle pencereler üzerine kebîr çam tahtasından raflı ve koğuş vasatında olan beyneri hâlis harcile mermer taşdan döşeme olup ve derûnu alçı ile beyâz sıvalı bîrûnu derzli iki oda ve bir koğuş ile çamaşırhâne ve bir aded kâgır ocaklı matbah olarak müştêmilâtı mükemmel kışlak inşâsı. Resm-i mezkûrda gösterildiği vechile inşâ olunacak kışlakdan iki tarafına muhâfiz dıvârı bir aded kapı ve siperin yesârına muttasıl bir helâ icâb etmekle hafr-i temel ile koğuşa muttasıl olarak üç zirâ' arzında etrâfi söge ve kemerli üzeri kiremit pûşide sakflı ahşâb saçaklı derûn ve arasına başlı mismâr ile merbût.

Sonuç

Kıbrıs tarih boyunca stratejik olarak önemli bir mekânda bulunması dolayısıyla istilalara uğramıştır. Osmanlı Devletinin adayı ele geçirilmesi ile başlayan süreç dahi bölgedeki hassasiyetleri değiştirmemiş ve büyük devletlerin hâkim olmak istediği bir bölge olagelmıştır. Devletin zafiyet yaşadığı dönemlerde karşılaştığımız gelişmeler bu cümlemizdeki haklılık payını ortaya koymaktadır. Avrupanın büyük devletlerinin Osmanlı devletine yönelik politikalarındaki değişim sonrasında İngilizlerin adaya yerleşmesi bu süreci başka bir noktaya taşımıştır. Kıbrıs adasının bildik bu durumu dolayısı ile Osmanlı Devleti bu hassasiyeti her daim göz önünde tutmuştur. Adanın savunulması noktasında en önemli unsur olan kalelerin tadilat ve gereksinimlerinin karşılanması yanında bölgedeki asker ihtiyacı içinde gerekli tedbirler alınmıştır. Kalelerin zaman içerisinde ortaya çıkan eksikliklerinin tespit edilmesi ve bunların karşılanması konusu öncelikli olmuştur. Yapılan incelemelerle ortaya konulan raporlar doğrultusunda tadilatlar yapılmış, ihtiyaçlar el verdiği ölçüde karşılanmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda Kıbrısta yer alan Magosa, Tuzla ve Girne kalelerinin mevcut durumları ve devletin 1850'ler de adadaki askeri gücü anlatılmaya çalışılmıştır. Kalelerin mevcut durumları, ihtiyaçları ve bu tadilat ve gereksinimlerin belirlenmiş olan maliyetleri çalışmamızda ifade edilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

Sicil Defteri

Kıbrıs Şerhiyye Sicili (KŞS) (1057-1265), Defter No: 1-B, Sayfa No:1-33, Hüküm No: 1-21.

Kitap ve Makale

ALASYA, H. Fikret, **Tarihte Kıbrıs, Kıbrıs**, Türk Kültür Derneği Genel Merkezi Yayınları, Ankara 1988.

BATMAZ, Eftal Şükrü, "Osmanlı Devletinde Kale Teşkilatına bir Bakış", **OTAM**, sa.7, Ankara 1996.

BİRSEL, Salih- AKBAL, Oktay, **Kıbrıs'a Selam**, İstanbul 1987.

BOA, Osmanlı İdaresinde Kıbrıs, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yayınları, Ankara 2000.

EYİCE, Semavi, "Kale", Türk Ansikopedisi, C. XXI, İstanbul 1974.

FEDAİ, Harid- ALTAN, Mustafa Haşim, **Lefkoşa Mevlevihanesi**, KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yay., 38, Ankara 1997.

GAZİOĞLU, Ahmet C., Kıbrıs Türk Tarihi, Türk Dönemi 1570–1878, Lefkoşa; Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, 1994.

OBERLİNG, Pierre, **The Road To Bellapais**, Columbia Uni. Press Yay., New York 1982.

SURAIYA, Faroghi, "Fatih Döneminden Evliya Çelebi Seyahatine Kadar Çorum", Çorum Tarihi, tarihsiz.